

SAMBAND

No. 52. August 1912.

“Samband”, — fortsættelse af kvartalskriftet Valdris Helsing — udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelagenes formaal og arbeide for deres fremgang og trivsel. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

School Furniture

— and —

Supplies for Schools and Colleges

At Wholesale

School Desks, Office Furniture, Teachers Desks, Chairs, Blackboards, Crayon, Erasers, School Exercise and Drawing Papers, Ink, Pens, Pencils, Maps, Globes.

Everything Needed
in the School Room
Furnished Promptly

We are the largest school supply house in the northwest, and carry a complete line of school furniture and supplies. We guarantee all goods.

Write for Copy of Our Catalog.

Address

Northwestern School Supply Co.

I. A. Thorson, Pres.

717-719 Hennepin Ave., - Minneapolis, Minn.

Samband

(continuation of Valdris Helsing)

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the **bygdelag** movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the **Samband Publishing Association.**

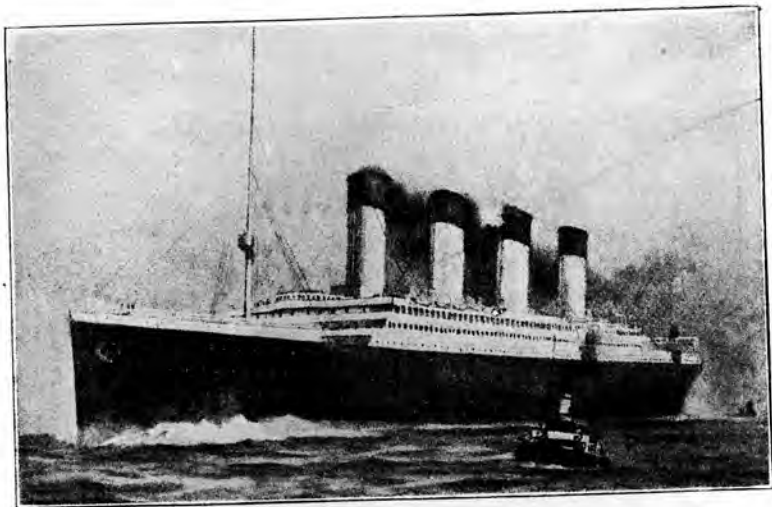
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 52, August 1912:

	Side.
Rock Prairie. X. Dr. J. S. Johnson	349
Muntre Erindringer fra Iowa. Syver Rustebakke	353
Bjørnsøns navn hædret. B. L. W.	354
Vasætdansen. Juul Dieserud	354
Fra mit besøg iblandt Trappisterne. B. L. Wick	360
Numedølsponerer i Clayton og Fayette Countyer, Ia.	
G. Gregerson	366
Slidre. Torgeir Magistad	372
En Amerikareise i '49. A. L. Lien	374
Fra Manfred, N. Dak. T. O. R.	384
Haldor E. Boen	388
Numedølsvisen. O. O. E.	389

Vi tillader os at kalde vore læseseres opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer allesammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.

The White Star Line

indbefatter
Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,
fra 21,000 til 25,000 Tons.

Ligesaa de store nye og godt likte Dampskibe

LAURENTIC og MEGANTIC.

EKSKURSIONER AFGAAR:

Seiler:		Seiler:	
CEDRIC.....	Torsdag 8de Aug.	ADRATIC.....	Torsdag 22de Aug.
TEUTONIC.....	Lørdag 10de Aug.	CANADA.....	Lørdag 24de Aug.
OCEANIC.....	Lørdag 10de Aug.	MAJESTIC.....	Lørdag 24de Aug.
CYMRIC.....	Tirsdag 13de Aug.	ARABIC.....	Tirsdag 27de Aug.
CELTIC.....	Torsdag 15de Aug.	BALTIC.....	Torsdag 29de Aug.
LAURENTIC.....	Lørdag 17de Aug.	MEGANTIC.....	Lørdag 31de Aug.
OLYMPIC.....	Lørdag 17de Aug.	OCEANIC.....	Lørdag 31de Aug.

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rumets Nummer paafores Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Billetpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., MINNEAPOLIS, MINN.

Samband.

No. 52

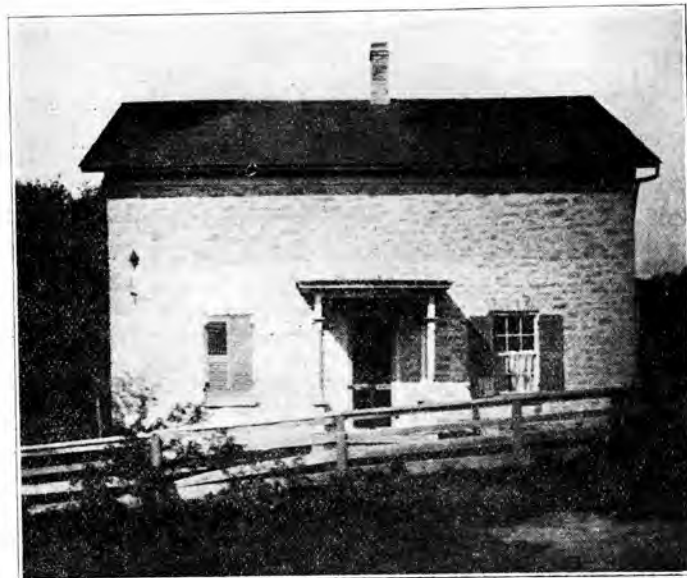
August

1912

Rock Prairie.

X.

Af Dr. J. S. Johnson.

Trykkeriet i Larkspur har været nævnt, og det blir helst derom, og om den virksomhed som kan siges at have haft sin begyndelse i den gamle stenbygning, at denne stikke dreier sig.

Det er da i orden at kaste et flygtigt tilbageblik paa den tidsperiode, da den norske journalisme i Amerika havde sit sæde der. Det er rimeligt at det forundrer mange, især af de yngre, og som ikke kjender til forholdene paa den tid, at en saadan

virksomhed skulde henlægges til et saa uanseeeligt og affidesliggende sted som Lørkop, der, som før sagt, ikke er nogen by, men kun saa at sige et punkt. Og et „punkt“ forklares teknisk, som „en geometrisk betegnelsen, havende hverken længde, bredde, dybde eller andre dimensioner.“

Der var paa den tid kun yderst saa norske i de østlige byer, Milwaukee eller Chicago, som nu længe har været stærke i norsk befolkning og fremmest i spidsen i alt som angaar norske gjøremaal. Minneapolis var endnu ikke paa farten, og det samme kan siges om mange flere af de byer, hvor norskdommen hertilands nu har sit hovedkvarter.

De første norske settementer i Nordvesten blev grundlagt ved Fox River, Ill. i 1834. Saa kom indvandringen til Sydlige Wisconsin i 1837, hvor Muskego, Jefferson, Rock Prairie og Washkonong settementer begyndte næsten samtidig. Dette var især i Rock og Dane countierne. Herfra spredte de norske settementer sig hurtigt til de tilstødende countier, Green, Iowa, Lafayette, Walworth, Richland, Door og Vernon. Det norske Amerika var derfor før det meste sydlige Wisconsin og en liden deel af nordlige Illinois. I 1851 kan der siges at have været, i runde tal, tilfammen henimod 15,000 tusen Norske i Amerika, hvoraf omtrent 10,000 var bosat i sydlige Wisconsin.

Paa det kirkelige omraade var der i 1851 organiserede menigheder i de fleste af disse norske settementer, med sex ordnede præster, nemlig Clausen, S. A. Stub, A. C. Preus, G. F. Dietrichsen og Nils Brandt, foruden Elling Gieslen, som aldrig havde nogen forbindelse med de andre her nævnte.

Med siden af rydningsarbeidet, stræbet for mad og de nødvendige livsfornödenheder, var der tilhneladende kun to interesser blandt vort folk, nemlig det som bedrørte det kirkelige, og det politiske. Det kirkelige overskyggede dog det politiske ganske aldeles, som ikke er saa underligt. 1851 er ligesom en

rød mærkedag i vor historie, da vor nuværende norske presse med alt det som det fører med sig af aandeligt liv og udvikling, i grunden daterer fra dette aarstal. Bistnok havde der allerede været gjort en begyndelse med norske blade, men enten manglede det tilstrækkelige midler, eller var det i hænderne paa udygtige folk, tildels aldeles usikerede for sliq gjerning, og disse forsøg endte alle braadt i fiasco. Før 1851 havde saaledes mindst tre norske aviser allerede seet dagens lys og igjen ophørt at eksistere. Ved begyndelsen af dette aar eksisterede ingen norsk avis. I aarets løb begyndte fire nye bladforetagender, af hvilket to blev livsdygtige, som vi skal se. En mand som siden kom til at spille en nok saa fremragende rolle i den norsk-amerikanske avis verden, havde nemlig sammen med en kompagnon grundlagt en avis som de kaldte „Demokraten,“ og som var en af de senest indgaaede. Denne mand var Knud Langeland. Han kom i 1843 til Muskego, hvor han var med at udgive „Nordlyset,“ det første norske blad i Amerika, men nu allerede blandt de indgaaede. Det første af de to ovennævnte nye bladforetagender var „Maanedstidende for den norsk-evangelisk-lutheriske Kirke i Amerika,“ som udkom fra Langelands trykkeri i Zmanskville, (Lørkop) Wis. i Marts 1851. Det udgaves af præsterne A. C. Preus, G. V. Clausen og S. A. Stub, med Clausen som den egentlige redaktør. Bladet udkommer endnu under det almindelige velkjendte navn „Kirketidende,“ og er som det altid har været, den norske Synodes organ.

Lidt senere udstedte Præst. Clausen, sammen med andre, et opraab til dannelsen af en aktieforening som skulde udgive et norsk nyhedsblad. Som følge af denne indbydelse blev et møde holdt i kirken paa Rock Prairie, den 15de November, 1851. Aktierne fattedes til \$10.00 hver, og 73 tegnedes. Foreningen kaldte sig „Den norske presseforening“ og valgte S. D. Mey-

mert som formand, og Past. C. L. Clausen som redaktør. Bladets navn blev „Emigranten,“ hvis historie er mer og mindre kjendt blandt normænd i landet. Clausen blev nødt til at trække sig tilbage som bladets redaktør efter mindre end et aars virksomhed, paa grund af at han havde sat sig i spidsen for et kolonisations foretagende. Han ledede en udvandring til Mitchel Co. Iowa, sammen med sin svoger, Gulbrand Myhra, og mange fulgte ham. Herved grundlagdes de norske settlementer i nordlige Iowa, og Clausens hjem blev derefter i St. Ansgar, Iowa. „Emigranten“ flyttedes først til Madison og senere til La Crosse og gif endelig op i „Minneapolis Tidende“ i hvilken den kan siges endnu at eksistere. Det kan altjaa fra disse oplysninger, siges at være et aabent spørgsmål om Rock Prairie egentlig kan ansees for den norske journalismes vugge i Amerika, og dog er den det. De første som saa i andre vugger var ikke „paafætandes“ og levede ikke. De to derimod som først saa dagens lys i det gamle steentrykkeri i Tørfop, viste sig levedygtige og lever den dag idag. Man bør ogsaa mærke sig de mænd som var i spidsen for disse foretagender Clausen, Reymert, Langeland og Presterne Preus, Brandt og Stub, som alle arbeidede trolig sammen. Langeland blev senere en af „Skandinaven's“ stiftere og dens første redaktør. Reymert var medlem af Wisconsin's konstituerende Legislatur, var jagsfører i Milwaukee, flyttede senere til New York og blev endelig territorial guvernør af Arizona. En anden mand hvis navn ogsaa er at læse blandt „Emigrantens“ affietegnere, var Lauritz S. Heverdahl. Han kom til bladet som typograf ifra Norge. Da bladet flyttet blev han farmer. Han var en af bygdens mest oplyste og intelligente mænd og prominent, især i kirkeeligt arbejde. Han var en af de berømte to-og-tvve Heverdahl brødre fra Kristiania.

Vi leverer ovenfor et billede af det gamle steen trykkeri,

saadant som det nu ser ud. I aarevis var deri tilhold for folk som intet eget hus havde. Deri boede Dønheim, Ole Skogen og mange andre. Nils Bæglie købte det til slut, reparerte det og boede deri sine sidste aar. Det giver løfte om at staa nok et hundred aar, om det faar lov. Derjom der gaves mange nok af Rock Prairies nuværende folk med lidt sands for det historiske, købte de bygningen og benyttet den for et historisk museum.

(Fortf.)

Muntre erindringer fra Iowa.

Jeg har med interesse læst P. L. Ederklops indlæg om gamle settlere i Clayton Co., Iowa, især deraf at jeg 45 aar siden var i arbejde der en sommer hos Ole Herbranson. Og da dette er fra mine ungdomsdage, med titelen „greenhorn,“ saa sidder det des mere fast i erindringen og jeg huier godt de gamle settlere der. Jeg har ikke senere været der og lidet har jeg hørt derfra, saa at det var saameget mere nyt for mig. Ole Bringrud var jeg sammen med i harvesten og noget af sommeren, og jeg maa le naar jeg kommer ihu hans muntre væsen, og hvorledes han ertede Herbranson jenterne. Men det, at Anne Sanden fik ham til at gaa aprilmar, det var det bedste jeg har hørt. Det har hændt efter jeg var der; thi denne historie var ny for mig. Da Ole Bringrud var bygdens skomager, var han ofte hos Herbranson i saadant arbejde. En gang han var der og jeg var med Herbranson i skogen og hug aspepøles til gjarde — før „wirens“ dage, nemlig — saa sa Herbranson da vi gif hjem til middag „lad os nu narre Bringrud'n, han har narret saa mange, han.“ Jo, han fik det til. Da vi hadde hvilet middag blev han med for at se det forum-

derlige dyr vi havde stængt inde i en hul stubbe. Det blev moro en tid over at vi havde narret Bringstru'n. Han var snil og venneføl som saa, og hans minde hædret jeg med ære.

Syber Rustebakke,

Chief River Falls, Minn.

Bjørnstjernes navn hædret.

Cedar Rapids, Iowa har et „Free Public Library“ Kjøbet af Andrew Carnegie. Det har kostet \$75,000 og har en aarlig „income“ paa \$1200. Blandt andre verdensberømte navn i litteraturen er Bjørnstjerne Bjørnsons navn her indhugget i sten, en vistnok sjelden ære vist en skandinav her i landet, om der da er nogen anden nordbo hvis navn er paa denne maade indskåret i nogen offentlig bygning.

B. L. W.

Vasætdansen.

Blandt de gamle festlige minder fra fjeldbygden er der et, som vi Valdrisjer har fælles med et af de andre fylker, der forhaabentlig heræfter vil gi sit rigelige besyv med i „Samband.“ Livet sled sig jo til daglig nok saa monotant og strævsomt her, for de flestes vedkommende med udlængsel mod den store verden hinsides fjeldene og en knugende følelse af, at der i dalene var forlidet spillerum for hre kræfter. Men en tre fire ganger om aaret var bygdene deroppe sig selv nok og misundte ikke jelve kongen paa Stokholms slot. Det var naar kirkeklokkerne ringede julen ind i hytte og hus, naar de blussende baal tændtes ved Sankte Hans, naar alt hvad der kunde fjøre og gaa toget mod høstdyrskuet, der for Valders' vedkommende

gjernest afholdtes paa Jagerneæs, og jidst men ikke mindst i fjoaanens tid, naar felerne strøg op til dans paa Vasæt.

Desværre har jeg ikke for haanden noget historisk materiale, der kan sætte mig istand til at tale med kyndighed om den hvidhaarede institution, som vi paa begge sider af fjeldet benævnte Vasætdansen. Men at den strakte sig tilbage adskillige hundreder af aar og har i sig levninger af en tid, da fylke stod mod fylke som smaa rivaliserende nationaliteter, saa den igruun fra først af betegnede et skridt henimod fredeligere samkvem og opgaaen i en højere landsenhed, derom hersker der vistnok almindelig enighed. Og den mand, der bejad lidt af alvidenhedens evne og kunde se disse stebner glide forbi sit indre øie som et stort panorama, vilde kunne skrive en artikkel i „Samband,“ der havde betydelig kulturel interesse. Selv kan jeg desværre væsentlig kun friske op et personligt minde.

I glitrende solskin — det var vist i 1883 — drog en liden flok af os over Ølsjøen fra den lille idylliske jaterklynge Paradis ved dens sydlige ende til Merket ved den nordlige, for derfra at benytte apostelens heste til den berømte danseplads. Noget af følget var besøgende hos jaster Skaren, andre sommergjæster fra Knut Westerbøes jaterpensionat: et par studenter, blege bylærerinder og endog en veritabel Kristianiafjønshed, der kappedes med jelve vertindens vakre døtre og sammen med disse la sang i struberne og varme i de tragejste ungkarssøine. Langt, lysebrunt og rigt laa haaret nedover de unge skuldre og som ramme om et blegt, tankefuldt ansigt, hvis skjær fik den manglende farve af et lyserødt jjal. Som det stod i den ene students notisbog:

Sjalet løst i bølge

Om de unge skuldre

Kommer hun en skogens

Alflette huldre.

Vleg som nattens dromning
 Fugtigt, drømslydt øiet
 Læben svulmende
 Og naffen jagte bøiet.

Svad under, om blodet flød ilende gjennom unge aarer, og livet i den svale sommermorgen syntes verdt at leve.

Sos gamle Per i Merketo, der hadde tjent sig en beskjeden liden formue som stundhandler og paa sine mange reiser samlet en god slump livsvisdom, fik man sig en passiar, samtidig som studenterne læffedes med den kraftige melk, og saa tog man foden paa naffen bortover de lyngklædte vidder langs Tisleia. Fra alle kanter begyndte nu folk at yre frem, gutter og jenter direkte fra Valdersdalen og fra den store Nabjørssætervang paa nordøstsiden af elven. De søgte hen mod et par gode vadedsteder, hvor de som ikke var paa hesteryggen simpelthen traf strømperne af og lod det vaage sig. Snart dukket Vasjet op for synet, svart af mennesker, mens telefoner lystig skar gennem luften fra mer end en haug i nærheden. Den sidste kneif toges i stormskridt, og man hadde for sig den flade vang paa nordtiden af sælet til den gamle original, Ulrif i Monsepladsen, en bror af den staute kommanderjergeant Eriksen i Murdalsbyen.

Ulrif sad, som altid ved de anledninger, i et hjørne af stuen og gav audiens den udsalgne dag, mens hans betydelig yngre hustru hjulpen af et halvt dusin jenter solgte kaffe og smørrebrød paa haarde livet. Han var en af de mange smaa-brugere, der saavidt orket at holde en lillekamp, med hvilken han hadde gjort utallige Kristiania-, Odnaes- og Gjøvikture, og han var propfuld af historier, der oftest vidnet om en livlig fantasi, og som han fortalte med en eiendommelig dvælen paa

bogstavet s og en gaaen op i sit emne, der vilkaarlig meddelte sig til tilhørerne.

Bed en leilighet — det var nok paa en tur langs Spiriflen — hadde et par skjælmer paa en eller anden vis faaet ham praktiseret ud i vandet, idet han hadde foregivet ikke at kunne svømme. „Men daa laag e“, sa han tilfreds, med smatten paa „s„erne, „o smilte o log, o flaut so ei skraflis.“

Kommen ud igjen paa tunet mødtes vi af et karakteristisk jgn: mindst halvhundrede spræke hallinger tilhest i sjuende fart frem mod vognen fra Sanderstølkanten, de fleste i sine gode nationaldragter, for jenternes vedkommende hvite skaut og fjolesliv, en solid vadmelsstak kantet med rødt, dertil belte og soljer i overslod.

Og nu blev der liv i leiren. Der dansedes mandgaard om dansvangen, jelerne skar i med en sykende springdans, og let og ledig svingedes jentene rundt af kraftige arme. Hallingerne løb nok i det hele af med prisen. Der var som regel mere tradition og kunst i deres præstationer, sjrligere bevægelser og flere variationer. I sjont neppe mere spræt og spænd. Dragten gjorde io caiaa meget til at gi det hele en fast støbning.

Særlig husker jeg en middels stor, tættbygget kar, der vakte almindelig beundring ikke mindst hos bydamerne ved sine rytmiske bevægelser. Han hadde da ogsaa faaet tag i en jente, der var svai og ledig som „ei vio“ og kunde gjøre nogen hver til en taalelig springdanser.

Andimellen dvæde saa en eggende hallinglot, og en fem — seks spræke karer seilede ind i ringen. Den reglementerede hne paa en stang holdtes i beredskab, og naar dens tid var kommen øgedes spændingen. Thi nu skulde det vise, om det var en Halling eller Valbris, der iaar vilde klare det høieste kast. Gang paa gang hentedes huen ned med taaspidjen for den

næste at løstes høiere, indtil den tilsidst hang for høit for andre end en 6 fods ledig Ulucæsbygning, der derved bragte seieren hjem for dem som bodde østenfor fjeldet.

Megen opmærksomhed vakte et lidet følge med „byfanter,“ hvis centrum var nu afdøde Prof. Ludvig Ludvigsen Daae og Murdals populære distriktslæge Andreas Nabel, forfatter af „Se Norges blomsterdal.“ Professorens juslet omkring blandt mængden med sin bekendte vældige spadserestok i haanden, den ene „buksestrømpe“ opbrettet og skakt nedtraadte skohæle, en bred, tryk stikkelse, der var ret i sit es over at kunne studere en levning af det gamle uforsalfede folkelig paa første haand. Ud paa eftermiddagen leiret de sig sammen med andre i et bakkehæld overfor dansepladsen, sang fædrelandssange, fortalte historier og pakket op den medbragte nieste.

En kunde fortælle, hvor ganske anderledes vildt det gik til i gamle dage, da der endnu var anledning til at sælge øl og brændevin, og hvorledes snart Baldrissen snart Hallingen traf det korteste straa i de spredte slagemaal, som gjerneft opstod. Ved en leilighed havde det udartet til et helt slag i mindre stil, ved hvilke Baldrissen befandt sig i minoritet og efterhaanden maatte gaa til retræt. Den korteste vei laa over et stølgjerde og angreb som forsvaret førtes nok baade med kolleknive og laashelder. En stor og lidt tungvindt Baldris blev den sidste til at klare gjerdet, og en rap Halling gav ham lynsnart et lidet forsk med kniven. „E ska merkji de e, Baldrissauen,“ sa han. Hvad Baldrissen svarte, tar sig kun daarlig ud paa tryk.

Professorens hentes at svæve i den tro, at den gamle rivalisering mellem de to bygder nu var uddød. En del af os Murdøler var dog ikke saa sikre, paa dette; thi vi vidste, at en af vore sprækste karer forrige sommer sammen med et par andre havde faaet juling af nogle Hallinger, anførte af en svær Kjem-

pefar, og vi havde lagt merke til, at begge hovedpersoner var tilstede.

Senere paa dagen tog vedkommende Halling plads mellem sælet og dansevangen med en svær bær Ljaaer, som han hød frem til salg. Pludselig saa vi Murdølingen, der stienhulig havde gjort for intimt bekendtskab med diverse lommeklasker, nærme sig stedet og hørte ham raabe: „Sjor for du stygt mæ us, men no ska e lære de anna, dit store trøll,“ samtidig som han vistet op af lommen en seksløbet revolver. Hallingen — han var mindst sine 6 fod og 4 tommer — blev nok bleg om næbbet, men hævet siebliffelig et par svære Ljaaer og raabte truende: „Gaar du tji, so fløive e skøsten paa de.“

Et eneste sekund og vi turde blit vidne til en tragedie. Men en to—tre Murdøler stod nær nok til at kaste sig over sin drufne sambygding, fravriste ham revolveren og sende de seks fugler op i luften. Siebliffelig stormet der folk til fra alle fanter og spurgt, om nogen var rammet, og det saa et spændende sekund ud til sidt af hert. Baldrissen blev imidlertid i største hast trukken ind i sælet, og prof. Daae besteg aandsnærverende en kasse for at holde en tale. Han fortalte om andre bygdestevner, særlig om den gamle mødeplads ved Thomasfirken paa Fisejæld mellem Baldrisser og Lærdøler, „hvor mang ein ærlig gamp vart sprængt og mang ein spræke gut vart dængt,“ og fik derved i en haandvending stormen afledet. Men alle var nu enige i, at den gamle ild nok fremdeles gløded under asken.

Som det var, tjente den lille episode blot til at øge interessen for dansen og meddele den en større dramatisk spænding, saa det blev langt paa kveld, før vi i den svale bris fra snefjeldene i nord begav os paa hjemveien til Bardis. I den lyse nat roede den glade skare atter over Ølsjøens vande med sang og prat, for studentens vedkommende vistnok under den

magiske indflydelse af det lette jjal, der laa flammende rødt om to unge skuldre. Men næste kvæld fik vi fat i en felespiller og gik igang med at lære byrøfenerne springar hos elskværdige og gjestfri fru Vejterhø, hvis døtre selv var mestere i kunsten.

Det maa vel siges om Basærdansen, at den nedigjennem tiderne havde en og anden synd paa sin samvittighed. Men i sit væsen og sin oprindelse betegnet den dog sikkerlig et forsøg paa at ophæve et unaturligt skille mellem landsmænd. Og som den artet sig i de senere aartier af forrige aarhundrede var den idethese en uskyldig og fortreffende afveksling i det ensomme jæterliv paa vidderne, et romantisk puft fra en livskraftigere fortid, der vel fortjente at holdes ilive. Jeg blev derfor under mit Norgesbesøg i 1904 nærmest pinlig berørt ved at høre, at enkelte præster havde optat en energisk agitation mod den og søgte at knække den ved at tilløje opbyggelse i nærheden paa den for dansen hævdvundne søndag.

Dog lad mig ikke i „Samband“ reise nogen strid om de saakaldte „diafora.“ Derimod vil jeg henstille til andre af bladets læsere at supplere denne artikkel med sine egne oplevelser.

Knut Diejerud.

Fra mit besøg iblandt trappisterne.

Af B. L. Wick.

I en stovklædt dal omtrent 15 mil i sydvest fra Dubuque, Iowa, ligger New Mellary Abbey, kjendt overalt som Trappisternes eneste hjem denne side af Mississippiflodens historiske bredder. Da jeg havde hørt meget og læst adskilligt om munkelivet i Europa, saa var det ikke at undres paa, at jeg var interesseret i dette samfund, som kunde holde sammen berude

paa Jowas endeløse prairier hvor katolicismen endnu ikke har faat herredømme.

Nof var det, med brev fra nogen med indflydelse inden den katolske kirke, stod jeg en kold vinterdag for en stor jernport med dokumenter i haanden, ringede paa kloffen, og ventede paa at faa komme ind fra kulden. Snart kom en jortklædt munk mig imøde, læste mine anbefalinger og bad mig velkommen til gæstværrelset, saa skulde jeg faa abbeden i tale, om jeg kunde faa bese stedet og naar. Nu sad jeg her som en slave i længere tid, ventende paa den som styrede munkehjemmet som om han var en pave i Rom. Da han traadte ind maatte alle paa knæ for at vise ham underdanighed. Blot naar han løftede haanden var det signal, at vi kunde faa sidde.

Som paa rigtig norsk vis skulde jeg tilbords og fik en nydelig ret af ost, rugbrød og kaffe. Det er trappisternes vis ikke at spise kjød og at leve tarveligt, men paa saadan kost kan man nok staa det.

Det er munkehujets lov at ingen maa tale. Men af abbeden fik min ledsager lov at svare paa spørgsmaal, da han skulde ta mig fra sted til sted i det store munkehus og andre steder paa munkenes eiendom. Jeg var ikke sen med at begynde at udforske om munkenes liv derinde, hvorledes de kom paa den tanke at skille sig fra verden, om de angrede deres munkeed og ønskede at komme ud igjen, og mangt andet, som var af interesse for mig. Men den far havde det nok, som man sa om gamle pastor Rasmusen, at han tog dumpulver naar han fandt det bedst ikke at fortælle mer end han ønskede. Denne munk havde nok taget dumpulver eller noget saadant, for han svarte ikke paa mer end han trodde en kjætter som mig burde vide. Men han udforskede af mig hvad jeg vilde og om jeg ønskede at komme der ud og leve som de. Jeg vilde begynde med at vise min lærdom og at udspørge denne ledsager, men

jeg kom tilført. Han var hjemme i sin bibel og kunde fortælle at de levede efter ordet, for fulgte ikke apostlerne alt deres gods og bodde sammen i fjerlighed siden?

Det var noget trist ved dette liv, thi allesteds hørte jeg latinske bønner læst eller hvistet. Saaledes, under maaltidet holdtes bøn og stilhed iagttoges. En stund gif jeg alene derude i skoven for bedre at bese munkenes eiendom. Kommen et stykke fra klosterbygningen bad jeg en af brødrene at vise mig veien tilbage, men han bare holdt en haand til munden og en arm iveiret, sigende *m e m e n t o m o r i* — kom ihu du skal dø. Det var første gang jeg havde hørt en saadan tale, og det var ikke frit for at det sendte et gys gennem mig. Et stykke herfra fandt jeg deres begravelsessted, og her var en aaben grav. Man fortæller at alle trappister graver deres egen grav, og det er sandt og gaar for sig paa denne maade: Naar en munk dør tager de liget til kirken hvor brødrene beder for den henwandrede i fulde 24 timer. En billig kiste blir forarbejdet paa stedet, og i den lægger man legemet isørt fuld munkelædning. Naar graven er tilfyldt begynder alle som er tilstede at grave en ny grav, som skal bruges næste gang en dør. Saaledes er det, at hver munk graver sin egen grav. Ved den aabne grav staar de ofte og fremfiger bønner. Alt muligt ved trappisternes levevis og regler skal blot minde en paa, at døden hver dag er nær, og man skal leve saaledes som om hver dag kunde kanske være den sidste. Disse mænd tror endnu paa sjælemessens fulde betydning og lægger den dag idag sin bekymring tilsyne for en asdøds sjæls sidste skjæbne. Men saaledes, netop, trodde vore egne forfædre for ikke mange hundrede aar siden. Trappisten tror, at det at tjene Gud er at forsjage verden. Mange har denne tro, og derfor er det man mener at her er den rette plads som vil vise verden hvor lidet

de begjærer verdens suiger, verdens stads og livets nydelser i mangt og meget.

Hvorledes kommer de der? Dette vilde jeg udforske, men kom hermed ikke langt og maatte give det op, da manden ikke vilde aabenbare sine tanker for nogen udenom klostrets vægge. Som vi gif fra rum til rum, hørte jeg overalt hjælder ringe, jernkjæder skramle, og saa de jortklædte munke, som ikke maa tale til hverandre eller til nogen fremmed. Saa hørte vi den store klokke ringe og det, fortalte min ledsjager, var for at kalde alle til messe i selve kirken. Did gif vi og saa en stor skare mænd i deres bedste alder, kanske fra 30 til 70 aar, alle paa knæ i stighed fremfigende sine bønner. Lys brændte ved alteret. En prest var der for at forrette. Jeg satte mig paa en stol, skjönt min sører faldt paa knæ som alle de andre. Saaledes holder de bøn, siger messe, og alt andet, flere gange om dagen, hele deres levetid. De er noksaa tilfreds med deres stilling i livet, som om en var udenfor dette liv — tilfreds som man jer en velstaaende farmer med penge paa kistebunden, blid kone og lydige børn.

Hvorledes opstod trappisterne? spørger vel læseren.

Stifteren af dette samfund var de Rance, en flot franskmand født 1626, som ødilede sin formue paa alle maader i det flotte liv, som det franske folk paa den tid er bekjendt for. Ikke desto mindre fandt han ikke hjerter og sølte sig fremmed endog blandt sine egne. Han trak sig tilbage til et munkeløster, La Trappe, den tid eiet af Cistercienserne. Saaledes var det at han i 1660 stiftede Trappisternes samfund, og fastsatte strenge leveregler, som ingen før havde tænkt paa. Regle af disse er taushed, bøn, maadehold i mad, haardt arbejde, og mange flere. Samfundet fik snart tilslutning af flere medlemmer. Under den franske revolution maatte alle ordener opgive sine rettigheder i landet. Saaledes stiftedes Mellary

kloster i Irland, som blev stamhuset for New Gethsemane i Kentucky og New Mellary i Iowa, de to Trappistklostre i hele de forenede Stater.

Det var om sommeren 1848, at 25 irske munke jatte sig ned paa dette sted for at virke for ordenen paa denne side havet. Der har kanske aldrig været mer end 75 paa en gang som medlemmer af dette samfund, og næsten alle er Europæer. De indjødte vil ikke udstaa tvang og vil ikke opgibe sin frihed. Abbeden eier næsten 3000 acres land, som blir arbejdet af munkene selv. Abbediet er saaledes en institution som skjøtter sig selv uden udlæg fra kirken.

For os nordmænd er klosterindretningen fremmed. Den trives ikke under folkelig selvstyre og har holdt sig til de sydlige lande. Den har sin oprindelse i de katolske lande rundt Italien og begyndte saa smaat allerede fra 200 til 300 aar efter Kristi fødsel. Benediktinerne vandt indpas hos folket særdeles tidlig og var en stærk orden i flere aarhundreder. Systemet fik ogsaa fæste i Norge, hvor mange mænd og kvinder under det katolske styre, af religiøse eller andre grunde, ønskede at føre et tilbagetruffet liv. Saaledes fik vi i Norge Selgefæter kloster ved Midarø, St. Laurentii kloster paa Udsten, Nonnefæter i Oslo, Selje kloster i Vgje, og flere. Ved reformationens komme blev alle klostre ophævet og deres store eiendomme blev frongods.

Man kan tænke sig til, naar disse haardjøre nordmænd fægtede med baade paver og biskper derude ved Udsten, og naar den dristige biskop i Stavanger blev neget adgang til selve klosteret, at det var mindre vel bevendt med religionen. De var haarde karer, de nordmænd, enten vi tænker os dem som døbende folket med magt, som Olaf gjorde, eller at lade sig bli nedbugget som Erling Skjalgsøn og at fægte til det sidste og ikke hede om fred. Og tag til eksempel disse andre,

saafom Erik biskop og Abbed Erik der var norske stridsmænd i hund og grund nagtet begge var pavens undersaatter. Alligevel siger man om nordmændene, at de er helt igjennem et religiøst folk. De har saa lidet af det jordiske gode at de griber med større iver til det religiøse. Om de gamle norske paa vestlandet siger man at deres liv dreiede sig om to ting, mad og opbyggelse. Saaledes paa en maade er ogsaa munkelivet som jeg fandt det der oppe ved Mississippis rige bredder. Men munkene her maa udstaa langt mer end de gamle norske, her hvor de har antaget de Rances frygtelige religion. Foruden at der er de regler om tavsighed, lydighed, armod og kyndighed, maa al formue tages af bestyrelsen som fælles eiendom og intet fimmer til munken; det er det samme hvormeget han eier naar han kommer ind som prøvelærling. Intet hensyn tages til munkens stilling i samfundet før han kommer til klosteret. Han begynder her et nyt liv, tager et nyt navn, og blir i munkenes øine et nyt menneske. Før levede han for at vinde ros og gods. Fra nu af lever han for Gud og ingen anden.

Efter at ha læst de norske klosters historie og tænkt paa vore forfædre, hvorledes de levede i den længst svundne tid, at komme ind i noget af den samme atmosfære nu i det tyvende aarhundrede, var som at bli sat tilbage til middelalderen i Norden. Her i det frie Amerika tillader man nu hvad reformationen ophævede i Norge. Her i dette land, hvor kirkens medlemmer tager del i politiske partier med fuld ligestillethed og saa er øvet i at følge og lyde, vil det regelbundne klosterliv neppe optages med iver af kirken.

Da jeg fra dette besøg drog afsted til byen, ud i verden igjen, kunde jeg ikke andet end stanse paa en høi og se tilbage paa den vældige steinbygning med sine taaru, og saa da nogle af disse mørfflædte mænd gaa der i sin vanlige beskæftigelse. Jeg hørte atter klokkelang. Det var kaldet til bøn. Jeg sad

en stund og tænkte paa disse mand, som ved at styre verden og al dens forfængelighed prøvede at finde frelse. Munkene var jo i de fjuindne tider Europas kulturbærere, læger, skolemænd, hyldet af fyrster og hædret af paven. Nu, derimod, er det for sig selv de virker. Staten sørger for baade den vidbegjærliche og den frængende eller syge. Munkewæsenet har ikke middelalderens betingelser for vækst og opnaaelsen af sin fjuindne magtstilling.

Numedølspionerer i Clayton og Fayette countyer, Iowa.

Af G. Gregerson.

Paa opfordring af flere — deriblandt Numedøllagets embedsmænd — vil jeg forsøge at samle et lidet bidrag til Numedøslernes historie, særlig her fra Marion, Highland og Clermont menigheder, Clayton og Fayette countyer, Iowa. Peder L. Ederklep fra Norway menighed har allerede leveret gode bidrag til vor paatænkte historie, hvorfor vi er ham takskyldig. Norge har altid haft sine jagasfrivere og mange minder fra fortiden er ved disse mænds dygtige arbejde blit nedtegned og bevaret for efterslægten; men meget er ogsaa gaaet tabt — tabt for stedse — da der ingen har været til at nedtegne saadant, der vilde kaste lys over fortiden for de kommende slægter. Vi, som har forladt jagalandet og fundet os et hjem her paa Amerikas vidstrakte dale og sletter, bør gjøre vort til at bevare mindet om vore pionerer, som vovede sig ud til eventyrlandet Amerika, hvorom der i min barndom gik saa mange modstridende rygter. Disse rydningsmænds sagaer bør nedtegnes og bevares for de kommende slægter. De gif foran os og ryddede veien, og vi, som kom efter, kjender lidet eller intet til det som de led og det arbejde, de havde at udføre i den første nybyggetid her i landet. Mangt et tungt

løst maatte disse banebrydere tage før de fik sig et eget hjem. Det er minderne om dem og deres kampe vi vilde omtale og søge at bevare for efterslægten. Vore efterkommere bør lære at kjende sin slegt, sine forfædre og fremfor alt, jagalandet i nord, hvor far og mor stred og sled haardt for sin tilværelse.

Blandt de første Numedøler som kom til Clayton county kan blandt andre nævnes Halvor Halvorson (bedst kjendt ved navnet Halvor Grosen) og hans hustru Mari Goesdatter fra Opdal i Numedal. De første Numedøler kom herop fra Rock county, Wis. allerede saa tidlig som i 1849. Halvor kom til Amerika samme aar, men stansede en tid i Rock county, Wis. og kom, som han selv fortalte, herop om foråret 1850. Vi finder Halvors navn sammen med Ole Herbrandson, Torfel Ederklep og flere paa kaldsbrevet, da de kaldte sin første prest. Halvor var smed af haandværk og nedsatte sig paa et lidet landstykke i nærheden af Ole Wolds plads nord for Norway kirke i Wagner town. Da jeg kom hertil landet og begyndte som skolelærer i Norway menighed kunde de gamle jettlere pege paa tomten, hvor hans smedje havde staaet. Han boede der nogle aar, reiste saa søndenfor Turkey River og kjøbte sig mere land, tæt ved hvor jeg bor. De var hørløse folk, men tog til sig en gut der var noget i slegt til Mrs. S. Halvorson, hans navn var Hans Olson. Han har familie og bor nu ved Blooming Prairie, Minn. Halvor drev nu baade smedshop og farming i flere aar. Da han kjøbte landet søndenfor Turkey River betalte han op til 60 procent for \$300, som han mangede paa kjøbesummen, som han betalte for landet. Medens Halvor drev med farming havde han, som han selv fortalte mig et besøg af gamle Erik. Han erkjende, at det traf iblandt, at han tog sig en taar over tørsten, som nok hendte tildels i de dage. Jeg vil lade ham selv fortælle derom: „E va full og gal, ser du,“ sa han. „So Mari hadde netop faat me te

sengs. So fet me høire ein dur, o huje skalv, aa me dæ samma sto han tet ve fengi mi. Han va stng sfa e sea de. Dæ sto el- fræjen baade or mun aa næse paa'n. So Kari ho uvita ho itakkar! Han tok me i armen o rjsta me so e kjente takje ettæ'n i armen i lang ti. Salvor, du slutta o drikke no, sa han, ellers so tet e haadæ de o ho Kari. E veit intje ko e laaba'n, men e blei ædrug mæ dæ samma. E bejhnte te o læsa fadervaare, men daa vart han bortæ." Jeg indvendte at jeg aldrig hadde hørt før, at gamle Erik hadde optraadt som bodsprædikant; men Salvor svarede: „Han va tvinga te dæ, sfa e sea de, ho saag'n ho Kari mæ," og jeg maatte lade Salvor have det sidste ord, formodentlig var det en som drev lidt løier med ham. —

Da jeg kom hertil landet i 1868 havde Salvor solgt sin farm til Ole Bliingsmoen fra Næs i Hallingdal og han var bleven føderaadsmænd. Mrs. Bliingsmoen var fra Numedal. Hun var født Dyregryt i Opdal. De solgte senere sin farm og flyttede til Moody county, S. Dak. De er begge døde for flere aar siden, men efterlader sig et talrigt affom.

Straks efter at jeg kom hid kjøbte Salvor sig 20 acres land i Highland town, byggede sig et pent lidet hus og flyttede did. Her levede de noksaa bra i flere aar. Da hans kone døde maatte han have en husholder og blandt disse kan nævnes en enke, Berget Paulson, en halvsøster til min kone. Hun var enke efter havnebestyrer M. Paulson, de havde boet en tid paa Skudsnæs, Norge. Da han døde kom hun hertil landet med sine to sønner. Hun var moder til den i Minnejota velbekjendte afholdstaler M. L. Paulson. Med hende blev Salvor gift igjen. Han blev altsaa min svoger. Noogle aar efter blev deres hus brændt ved ildspaaættelse. Noogle irlændere, som boede i deres nærhed vilde gjerne saa fat i deres land, og en morgen medens hans kone var alene hjemme kom tre mænd med sværtede ansigter og forlangte hendes penge, hun havde ulstg solgt

en ko. Hun fortalte dem, hvor de kunde finde pengene, men blev saa forstræffet, at hun besvimeede, og da hun kom til sig selv stod huset i lys lue, saa intet kunde reddes af deres indbo. Disse tre fyre blev grebne og sat i forvaring; men da der intet bevis var imod dem, og hun ikke kunde gjenkjende dem, gik de fri for videre tiltale. Salvor solgte nu sine 20 acres land og kjøbte sig 40 acres længere vest i samme town. Han laa længe tilsengs var baade døv og blind i flere aar, før han døde; men han fik god røgt og pleie i sin alderdom. Han havde en god hukommelse og en god sangstemme. Han kunde mange af Kingos salmer udenad, og naar jeg kom der for at besøge ham, kunde jeg høre hans sang længe førend jeg kom nær huset. Han døde for flere aar siden. Hans enke har i den sidste tid boet hos Mr. og Mrs. B. B. Johnson, Blooming Prairie, Minn. Hun døde den 2den Juni dette aar. Deres minde er os jærbefes kjært.

Nels Nelson — nu bosat i Gunder, Iowa — var født i Opdal, Numedal, 8de April 1846. Kun 3 aar gammel kom han til Amerika. Hans forældres navn var Nils Arnesgaard fra Opdal og Aislaug Knudsen Nøstruhaugen fra Nore. Da nu N. Nelson selv har nedtegnet sine barndomsminder, som han har hørt af sine forældre og dels selv erindrer, saa vil jeg lade ham fortælle dem: „Vi rejste fra Norge i April maaned 1849 med seilskib fra Drammen. Følge med mine forældre var Knulf Knudson og kone. De havde et barn. Ole Oset fra Opdal med kone og 3 børn. Mine forældre havde 4 børn med fra Norge. Det tog os 14 uger over havet, saa vi maatte være godt forsynede med fødemidler for overreisen. Vi ankom til New York i førstningen af September. Efter omkring 2 ugers reise, for det meste paa kanalbaade, ankom vi til Milwaukee, Wisconsin. Derfra gik det med oksefjeds til Rock county, hvor moder havde nogle slegtninger, der var komne der nogle

aar før. Efter 2 aars ophold her reiste vi til Allamakee co., Iowa, hvor der var regjeringsland at faa kjøbt for \$1.25 pr. acre. Vi bosatte os 3 mil fra Harpers Ferry nord for Mc-Gregor. Over Mississippien kom vi paa en slags færgebaad, der dreves med 2 heste ved en treadpower. Et par aar senere blev den første dampfærge bygget. Fader hjalp til at sage noget af tømmeret i den med en haandsag, som dreves paa den maade at tømmeret var rullet op paa en jagbænk høi nok, saa en mand kunde staa under stoffen og en stod ovenpaa. Denne færgebaad brugtes i mange aar. Ole Nelson var fører af den i en lang aarrække. I Allamakee county opholdt vi os i 3 aar. Fader fik arbeidet op et lidet stykke land og plantet lidt mais den første sommer. Den første vinter i Iowa levede vi en stor del paa maisbrød, der var malet paa kaffesbærnen og stegt i en gryde i peisen, ovne var luksusartikler den gang. Vi boede i et slags loghus fyldt mellem stoffene med sten og ler. Fader solgte da ud sit landstykke, og vi reiste til Clayton county, Iowa, hvor Ole Djet havde opholdt sig i nogle aar. Han havde et godt loghus og lidt avling paa hvad han havde oparbejdet af sit land. Rejsen hertil tog os 3 dage med okser og kubberulle. — Vi havde nogle kreaturer og nogle svin, som vi skulde drive med os. Da vi kom til Yellow River, kunde vi ikke faa svinene over, vi tabte dem i skogen, saa vi maatte forlade dem.

„Den første vi kom til var Lars Sevliid fra Nore, han var kommen hertil nogle aar før. De var 6 i familien og boede i en liden loghytte. Jeg kan erindre at døren og gulvet var af fløvede stoffe tilarbejdet med øksen og istedet for spiker var der brugt træpinner. Her stansede vi natten over, reiste saa til Ole Djet, hvori vi opholdt os den første sommer. Fader kjøbte 200 acres regjeringsland og byggede et slags beboelseshus. Det var en kjælder der var halvt nede i jorden. Den var byg-

get af sten uden kalk, med ler mellem stenene. Han grov sig ned i et bakkeheld i nærheden af en vandprøng. Den forreste ende af huset var over jorden. En del smaa stoffe eller „poles“ var lagt over til tag og ovenpaa det et straw- eller høtag til at holde regnet ude. Senere blev bord benyttet til tag istedet for hø. Gulvet var bare jord. I dette hus boede vi i flere aar. Da jeg var voksen folgte fader endel af sit land til mig og flyttede til Fayette county, hvor han bodde i nogle aar; han flyttede da til Webster county i nærheden af St. Dodge, Iowa. Her prøvede han igjen nybyggerlivets besværigheder. Her døde moder i aaret 1875. Fader flyttede endda en gang. Han reiste nu til Trail county, N. Dak. Her nedlagde han vandringstaven. Hans støv hviler paa den norske kirkegaard i nærheden af Burton, N. Dak.“

Mr. Nels Nelson indtraadte i ægteskab med Guro Knudson den 24de mai 1869. Mr. og Mrs. Nelson har 4 børn, som lever: Josephine født 26de April 1871, Nina født 16de Mai 1873, Alma født 1ste September 1892 og Martin født 23de December 1897. De 2 førstnævnte er gift og har familie. Mr. Nelson havde 4 søskende: Mrs. Kari Serbrandson, Caledonia, N. Dak., Mrs. Guri Hanson, Denver, Colorado, Mrs. Aslaug Salvorson, Callendar, Iowa og Auhjør Binge, Engelbart, N. Dak.

Mrs. N. Nelson havde 7 søskende hvoraf 3 er døde og 4 lever, nemlig: Mrs. P. Hanson og Gilbert Knudson bosatte ved Callendar, Iowa. Lars Knudson, Graettinger, Ia. og Adolph Knudson, Clermont, Iowa.

Mr. Nels Nelson boede 42 aar paa sit gamle hjem, hvortil han kom 8 aar gammel. Han flyttede da til Gunder, Iowa, hvor han drev „store“ forretning i 12 aar. Han har indehavt flere townembeder saasom trustee, justice of the Peace, osv. Ligeledes har han i en lang aarrække været postmester og er det

vist endnu, om jeg ikke husker feil. N. Nelson har altid været medlem af Marion menighed, han har havt flere tillidsposter i menigheden, som han har udført med sjelden dygtighed. I det jeg afslutter min beretning over disse to hædersfolk, vil jeg ønske dem en lys og skjøn livsaften. —

Annulf Knudsen og hustru Johanne Nilson, der kom hertil landet samme tid som gamle N. Arnesgaard bodde paa Rock Prairie, Wis. til sommeren 1861. Da flyttede de hertil Clayton Co. Han kjøbte sig land og bodde flere aar i Grand Meadow town. Han søgte ud sin farm og flyttede til Webster Co., Ia. Her likte han sig ikke, men flyttede tilbage til Clayton Co. og bodde i sit eget hus paa sin svigersøns land til sin død, der indtraf 23 Sep. 1903. Hans gamle hustru fulgte ham 8 aar senere til graven. De hviler begge paa Marion menigheds kirkegaard, Gunder, Ia. Gamle Annulf var i mange aar kirkeværge i Marion menighed, et arbejde, som han nyttedes at være jødt til. Jeg synes endnu at se, ham naar han med lette og lydløse trin, som en ungdom, bevægede sig over kirkegulvet. Han holdt dette embede, til nogle aar før sin død. Betsignet være hans minde!

(Fortf.)

Slidre.

Eg veit ein dal ved den smilande fjord
millom skogklædte aasar og høgjell i nord,
og som bakgrunn stend jotnarnes kollar.
Der dei grønande bøar og skogklædte nes
sig framfar um fjorden med berqufs og res
og skiftar med lundar og vollar.

Naar landet det blommar i si vernaaste strud
ved jonsokleite i si angande prud
med den glitrande fjord langs med strandi.
Der paa utsyni fritt, fraa det hogaste bryn
hver dalen si aasyn, ei fjetrande syn —
i den folkfære dugen um landi!

Dg naar dalen i laubladnad ny atter laag,
med ei kjendse i undringen eg grundande jaag
ut i rom mot den stersveimde gaata.
Dg naar soli ho leika hver dalat og mit,
paa brinken, den høge, eg sat som i jut
med ein safnad, jo eg maatte graata.

Det jvib meg i hugen minne so titt
paa den fagre høen med utsyni fritt,
ut der jstekte tindarne glima.
Der eg leika kvar dag og som barn var glad,
i lidar og lundar eg hjala og kvad,
der i fedraheimen eg stima.

Der langt inni aasen gjenom dalat og mo
der eg buskapen gjætte, naar den kvilde i ro,
daa eg fløyta meg ifar utav silja.
Eg i undring paa alt under himsen sitt kvelv:
laag i lyngblom og lydde paa den brusande elv,
bekken sildra, og oiplanv i solglimet sildra.

Um eg ute i verdi em vauka so vitt,
til den dalen min tanke gjeng atter so titt,
der eg daap fekk av mor min for livet.
Mine høgvyrde fedrar der livde si tid, —

med sin Gud i sitt fall dei gjekk ærleg i strid
i den gjerd, som av Gud deim var givet.

Torgeir Magistad.

En Amerikareise i '49.

Jeg har med interesse læst i *Samband* flere beskrivelser af reiser fra Norge til Amerika 50 aar tilbage og senere. Jeg har tænkt mig at det kunde maaske interessere nogle om jeg gik tilbage til 1849, og først vil jeg give aarsagen og beredelsen til reisen. Min fader Levord Anderson Lien (født Lunde) eiede et lidet brug under Langeberg, Nedre Reinli, søndre Murdal, Balders (paa den tid kaldet Marilien. Da der var saa mange af disse smaa Selveiere der, under navnet Lien saa blev noget tillagt at skjelne mellem dem.) Dette brug var et af de øverste og berget saa høit, at solen gik ned engang i November og viste sig ikke igjen, der huset stod, til sidst i Januar eller først i Februar. Jeg var saa ung at jeg kan ikke give dato. Fader havde da 5 børn saa at familien blev for stor til at leve paa det lille brug under skyggen af det høie berg, han begyndte da at se sig om, hvor han kunde forbedre leveveien for sig og sin familie. Amerika var da lidet kjendt i almindelighed, da ingen var endnu udvandret fra søndre Murdal, men han fik fat paa brev som var satte paa prent, skrevne af Ansten Amundson Mattestad fra Rinnedalen, og andre af en Reimert. Disse beskrev Wisconsin. Der var ogsaa brev skrevet af en Meierjon og en Madame Twede og disse beskrev Texas. Jeg erindrer Madamen beskrev Texas som et paradis, om roser og blomster i julen o. s. v. Fader begyndte da at tale om Amerika, men moder vægrede sig for at gjøre en saa lang reise over havet med saa mange smaa, til et aldeles fremmed land.

Fader var skomager og som saadan vandrede rundt med

sin Lest og Syl. Han gjorde 2 ture hver vinter til Slidre en før jul og en efter jul. 1848 efter nytår, skulde han til Slidre igjen, men førend han kunde forlade hjemmet maatte han saa brændeved og denne maatte drages ned ifra toppen af Langeberg, der han havde en skogrem. Hans vei var paa sraa, rejser lagt fra skaar til skaar med bargrene paa og jne ovenpaa. Som sædvanligt lagde han saa stort lejs paa som han kunde drage paa kjelken til kanten af berget. Men da han skulde svinge ind over berget gled hans fødder og han faldt med lesjet efter ham udover klippen. Slæden og veden var slaaet i stykker. Rebet, som lesjet var bundet med, var i smaa stubber; men fader var uskadt med undtagelse af nogle skrammer i panden og en jaar flek i den ene leggen. Men hans klæder rundt halsen var pakkede fulde af jne. Da han kom hjem og moder fik høre og se hvad som havde hændt gav hun sit samtykke til at udvandre til Amerika. Da rygget om dette spredte sig kom folk lange veie for at se om det var virkelig sandt at et menneske kunde leve efter et saadant fald. Da blev det sagt, at det menneske som kunde leve efter saadant fald kunde ogsaa leve over havet til Amerika.

Han begyndte da for alvor med forberedelser, men det var forsent til at blive færdig til vaaren 1848. I sommerens løb fik han kjøber for bruget, og da høsten kom solgtes fæet og der blev slaget og saltet fjød til mad paa reisen, og i vinterens løb blev baget fladbrød, kasser gjordes færdige og blev pakket fulde og sendt til Drammen paa slædesøre. Det maa ikke forglemmes at Holken ikke havde staaet stille, heller ikke Bævestolen ledig. Strikkemaalene havde ikke rustet i moders hus siden fader faldt over berget. Der var heller ikke voxet mos paa Løstjerne til skomageren og Sylen havde ikke rustet. Alt maatte være færdigt til vaaren. Far og mange af hans bekjendte fra Slidre og nordre Murdal og nogle af vort nabolag havde skrevet

sig som passagerer paa et nyt skib som var under bygning i Drammen. Vaaren kom, og en Lørdag drog vi fra vort hjem til vor onkel Rind Jordet paa Bang hvor vi gjæstede over Søndagen. Mandags morgen bar det affted med baad til Sparfeveg broen, der var vor onkel medhesten og kjørte os til Sørum. Vi var da de første som reiste ned Madalen paa tur til Amerika, saa at der var mange som kom for at sige farvel. Mange spaaede os ilde, og en kone raabte med høi røst og jagde: aa no hjem gravels fanta. Familien var nu 6 børn, den ældste imellem 13—14 aar og den yngste 8 maaneder. Ved Sørum tog vi til baad og roede til Ness, men da vi kom der var Spirillen fast i is, saa vi maatte finde herberge, som vi fik paa raadhushyren ovenfor Henglet, og der blev moder med børnene i flere dage, maaske 2 uger. Fader gik tilfods over aasen for at komme til Drammen og gjøre alting færdigt. Provianten maatte veies for hver person, og var der ikke nok saa maatte der kjøbes mere.

Vor onkel Ole Dokkebakken kom og skulde til Drammen for at gjøre indkjøb og han skulde være vor ledsager. Men ijen var endnu fast, han gik da til gaarden Holte og gjorde baadshaker. Med dem stod to mænd i forenden af baaden og huggede ijen og saaledes kom vi til aabent vand engang om natten. Det var ved solens nedgang vi gik i baaden. En mand, jeg tror hans navn var Nils Ramum, sagde til onkel „du hjem ikke meir igjennem Spirillen inat el e hjem te himmerike.“ Jeg haaber at han slog sig saa godt igjennem livet til sit maal, med mindre fare for at miste det, end vor ansjører havde med sit følge den nat. Vor Bei gjennem ijen var tung, men vi naadde maaket uden fare.

Vi kom da tilfaldt til Drammen, men blev ogsaa der i længere tid, da skibet ikke var færdigt, det var bygget for kjøbmand Rørvik og var kaldet Lynna, og hans stedsøn Karstein

Mork skulde tage kommandoen. Skibet blev tilfaldt færdigt og vi gi kombord og fik plads paa midten af skibet paa den høire side. Fra søndre Mordal var der 15 nemlig far og mor med 6 børn, Arne Hoff og kone, Guldbrand D. Trondrud med sin forlovede Glen Døve, Amund og Endre Lindelien, ungkarle, og Anna Zubesæteren, pige. Fra nordre Mordal var Zvar Lund med kone og 6 sønner og 3 døtre, Rind Syvrud med 3 sønner og 2 døtre, hans søn Nils og kone og svigersønnen Ole Kelle og kone, Tollef Anmarksrud med kone og 2 børn, Anders Bøe med kone og barn, Guldbrand Rind med kone og 3 sønner og 2 døtre, Nils Brenden og Zuger Lund. Fra Slidre var Johannes Rebne med stor familie, flere vogne, Rind Syverson med kone og imaa børn, Syver Røe og kone, Halsten Fyftro, ungkarl, med flere som jeg ikke erindrer navnet paa. Der var ogsaa med i følget mange fra Numedalen, jeg erindrer navnet blot paa een, Ole Dset, med kone og stor familie; ogsaa en kaptein Lunne og en familie af den konsonerte stand med 2 sønner Fredrick og Ludvig. Saavidt jeg erindrer var de fra Solamestrand. Forældrenes navn erindrer jeg ikke, da de hadde særffilte værelser; men gutterne var paa dækket og vi var meget sammen.

Vi lettede da anker og drog affted. Endel af passagerne var paa dækket, med taarer i øinene, og bad farvel med Norges kyst; andre med irimodighed, men mange holdt sig nede i rummet og kom ikke op da der allerede var bølger, saa skibet huffede paa sig og de fandt det bedst at holde sig under dækket. — Vor kurs saa gjennem den engelske kanal og vi kunde se Frankrige paa den ene side og England paa den anden. Paa Atlanteren hadde vi mange storme, saa skibet kastede og væltede itygt. Engang erindrer jeg, at en søn til Zver Lund kom fra kokkestuen paa dækket med en gryde fuld af ertesuppe, satte den ned og med det samme væltede skibet over, og gryden med suppen rul-

lede over dækket til vor side, og jader takkede Lund for ertsuppen. Lignende hændte ofte. Skapteenen var drifkældig og med stormen drev han mod nord, saa han vidste ikke hvor han var. Vi saa mange isberg men saa blev de var noget som de først trodde var isberg, men ved nøiere undersøgelse fandt at være nogle klipper i søen udenfor New Foundland. Vi seilede da vest til vi kunde se land med vore nøgne øine, og da vi fik god vind fra land satte de kursen mod syd i to dage. Men saa mistede kapteenen regningen igjen, og da aftenen kom blev alle ordrede til kpis og lugerne stængte. Men efter det var blevet nat gik far op og bankede paa lugen som blev aabnet for ham, og da brændte en stor fakkell paa sprydet. I nattens løb kom lods. Han tog da komandoen og før aftenen kom var vi komne iblandt en mængde isb.

Vi havde i følget et barn som døde og blev sænket i søen. Saavidt jeg erindrer tilhørte det Ole Oset fra Numedal. Et pigebarn blev født til Tollev Numarksrud og fik navnet Anna Pauline, (skulde mene Anna paa Lymna) efter kapteinens forlangende.

Vi landede da i New York havn hvor doktor og politi kom ombord, fandt alt i god orden. Vi blev da liggende den tid som loven krævede. Paa søen led vi nød paa vand, da de maalte det ud til hver familie efter deres alder, og hvor familien bestod af mange som gik for halv pris blev mangelen mest sølelig. Men nu da vi kom til havnen, saa var der vand til overslod, og alle fik vand frit til at vaske klæder o. s. v. Moder vaskede der klæder paa øverdækket og gik ned i rummet igjen, men var solblind og faldt ned i lasterummet, da nogen havde været nede efter vand og ladet lugen staa aaben. Hun blev da sengeliggende. Vi havde da været 9 uger og 3 dage paa søen. Vi blev da transporterede med en Dampfærge til en stor dampbaad om aftenen og kom til Troy, N. Y. næste

morgen, og da til to Kanalbaade som droges af hejste til Buffalo.

Dette tog mange dage, vi reiste igjennem mange byer, de fleste ganske smaa, ved den ene side af kanalen. Mangt hændte, som har at se ad, og jeg vil her nævne et. Det havde været en liden regnskur, saa veien var lidt sølet. Vi nærmede os en liden by og en af vore ungkarle gik af baaden for at tage en spadfertur paa landet, og som han kom til byen mødte han en amerikaner som spyttede i hænderne. Men nykommeren vægrede sig for at tages med ham. Svar Lund, med mængden af os paa baaden sad paa dækket, og han raabte: „Ma tak'en far.“ Derpaa spyttede de begge i hænderne, tog redelig tag, og nykommeren løftede den anden op og lagde ham paa ryggen i sølen, reiste ham op igjen, og gik ret frem. „No ein rund ein“ ja Svar Lund. Som jagt saa gjort. Derpaa forlangte Svar Lund tre hurraer, som ogsaa kom af baaden. Det saa ogsaa ud som folket i byen ikke misundte Valdriisen seiren, da de ifreg og lo og holdt latter, da mange var ude for at se emigranterne gaa forbi. Amerikaneren gik sin vei. Han behøvede nok en anden trøje paa, da den han havde var hvid men nu havde mistet sin farve. Paa denne tur fik vi ogsaa se jernbanetog, som var en raritet for os alle; men jeg fik kun se et paa kort afstand. Vi kom da endelig til Buffalo og ombord paa en stor sidehjul dampbaad, som gik rundt indsøerne til Milwaukee og Chicago.

Paa Wisconsin grund landede vi først i Manitowoc og der tog det meste af Slidrefolkene af. Nogle tog af i Port Washington. Nordre Audølerne og Reinlierne tog alle af i Milwaukee, men Numedølerne blev igjen paa baaden, da de skulde til Iowa. Nu kom tiden igjen at komme længere vestover. Her mødte os mange norske fra Rock County, som havde kommet til byen med hvide med øre team, og vilde gjerne tage

læs tilbage og tjene lidt dermed. Far spurgte dem hvad vei de vilde reise, saa svarede de at de vilde reise over Rock Prairie, men far jagde han vilde ikke gaa den vei. De blev vrede og spurgte om han som netop var kommen ifra Norge viste veien bedre end dem som havde reist flere gange og var vel kjendte med alle veie vestover. Far tog da et kart af Wisconsin ud af sin lomme spredte det paa en af reisekasserne og viste den veien han vilde gaa, og de gif da sin vei. Der kom da en amerikaner som havde heste og levede ved veien, saa gjorde far kontrakt med ham. Han tog da tøiet, mor og børnene paa vognen, men fader og Guldbrand Trondrud maatte gaa tilføds hele veien. Han førte os da til Halvor Kravik (en Halling) paa østre Koshkonong, aflæsede godset, fik efter kontrakten elleve dollars, og gif igjen. Der var fuldt af Emigranter og vi fik da komme til en Johannes Næs ifra et sted ved Lærdalsfjorden. Der fik vi gaa til en liden elv hvor mor vaskede vore klæder, og vi badede os i elven.

Far gif vestover til Nils Fjeld, ifra Etnedalen og leiede hans søn med okseteam til at komme efter os. Tøiet blev da læsset paa en kubbejul vogn, og med den førte vi til deres hjem i town of Blooming Grove. Næste morgen drog vi afsted med samme vogn til Madison. Der skiftede vi vogn og fik vogn med store jul paa. Denne vogn var ikke saa behagelig for mig, thi jeg kunde ikke stige af og paa igjen, som paa den første, men maatte sidde stille i vognen. Efter det blev mørkt den dag kom vi til vort bestemmelsessted, hos Nslaf D. Lee i town of Springdale, 10 mil øst for Bluemonds, Dane Co. Efter mors sigende var dette den 6te September 1849. Onkel Nslaf D. Lee var kommen over 1848, men han og nogle andre af faders bekjendte reiste over Lærdal og Bergen og han og hans broder levede i en dugout, og der var ikke rum for

flere. Vi fik da komme til en Halling, Knud Gerbranson Næs, og der blev vi en tid.

Far fik da arbejde med at hjælpe Ole Sørensen Qvistrud fra Lindal i Norge, at forfærdige et nyt loghus, og vi fik hans gamle Cabin, et rum, dør og et glas i den ene ende og skorsten paa midten af væggen i den andre ende. Taget var af brædder fløvede af egetræ med torv oppaa. Kort tid derefter faldt en flange ned i jengen til min lille broder, som laa i jengen, men randt straks ned til gulvet og indunder væggen. Gulvet var moder jord. Moder blev meget forfærdet da hun ikke fik flaaet den, men den kom ikke igjen. Det var den første hun hadde set i Amerika, men blev ikke den sidste, da der var en mængde af dem, men alle usfadelige. Vi blev da i dette hus om vinteren.

Fader hadde igjen 50 dollars da han kom frem. Han kjøbte da en ko for 10 dollars og saa laante han 10 dollars af Ole D. Lee af penge han hadde med sig til ham fra Norge. Saa gif han til Mineral Point og kjøbte 40 acres land. Det kostede da en og en kvart dollars aceren, og det var den eneste maade man kunde blive eier af land den tid. Jngen homestead lov før efter 1861. Gjennem vinteren 1849 og 1850 huggede far tømmer, fik gjort byttarbeide med Ole Sørensen Qvistrud, førte det sammen og om vaaren hadde han husreis, fløvede bredder, lignende shingles, af egetræ til tag, lagde smaa stoffe til gulv med ler paa toppen imellem det runde af stoffene, til at jevne med. Han murede skorsten paa Valdris vis i det ene hjørne, fik dør og to vinduer ind. Saa hadde vi eget hjem og flyttede ind. Før dette var færdigt gjorde far byttarbeide med Zvar Thorson, en nabo, og han brækkede op to acres, som vi plantede korn paa og senere paa sommeren to acres, som han om høsten 1850 saaede hvede paa. 3 Mai maaned fik han ogsaa plante korn paa et lidet stykke to mil vest

paa prærien, som en Knud skrædder kaldte sit. Enten han betalte ham for bruget eller gav „sjer“ kan jeg ikke erindre, men jeg erindrer vi fik god avling af korn og pumpkins. Vi havde saad maa grijer om vaaren, og med korn blev der flest og kornemel, saa vi allerede efter et aar fik noget af vor egen avling at leve af. Før havde det været at arbejde for andre at saa madvarer, som betaling, mest hos tre brødre, „Scotchmen,“ som farmede paa en section land. Der fik alle henstand, men maatte være færdige som husmænd i Norge, naar de blev kaldt paa. Daglønnen var 50 cts. dagen almindeligt arbejde, 75 cents høflaatten og 1 dollar harvesten. Guede var 50 cents pr. bushel, flour 2 cents pr. pund, flest kan jeg ikke erindre sikkert men tror det var 2 til 3 cents pr. pund.

Kaffe og sukker var ikke at tænke paa undtagen til jul. Den daglige kaffe var brændte brødsforper, brændte erter, byg og noget tillavet af poteter og midling, til deig gjort til knopper, og stegte brune. Til te brugtes flere slags blade og græs, jeg tror mest af vilde jordbær. Et dags arbejde bestod af fra jolens opgang til jolens nedgang og ofte saa længe vi kunde se. Emigranter kom i stort antal hvert aar og bosatte sig saalænge som der var frit land at købe, som før nævnt. Men 1853 og 1854 kom der spekulanter fra østtaterne som havde penge og købte op alt landet som ikke var optaget og satte det op i saadan pris, at ingen havde penge eller bovede at sætte sig i gjæld for mere land.

Men saa kom der railroad ind til Madison, og frigen paa Arim i Rusland krævede levnetsmidler saa steg hvedepriisen til \$1.50 pr. bushel. Settlerne havde ikke meget at sælge, men dette satte mod og lyst efter mere land, da alle troede at hveden skulde bestandig blive en dollar eller over pr. bushel og saa købte de land af spekulanterne og lovede at betale 5 til 10 dollars pr. acre, og nogle saa høit som 500 dollars for 40

acres. Men med kornfrigen endte var ogsaa hvedepriens ende. Gueden solgtes om høsten for 37 cents pr. bushel, og høsten var den tid som landgjælden maatte betales. Mange fik ogsaa hvad man kaldte hestefeber, byttede bort et eller to par offer og betalte noget penge og gav notes at betale i fremtiden. Nu kom pengemangel, mange maatte laane og ingen havde penge at laane ud. Endelig i 1857 og 1858 kom nogle jagstørere fra staten New York til Madison, og disse havde østens penge at laane ud mod god sikkerhed, men ikke mindre end 200 dollars og 5 aars tid — med 11% Commission 12% rente, betalbar to gange om aaret i forskud, samt 5 dollars til en som blev sendt af dem til at beje landet, abstract of title, skrivning af papirene og recording. Nybyggerne havde sat sig i der stilling at de maatte laane eller miste meget af det de havde. Før end denne gjælden var betalt havde vi borgerkrigen paa vor hals.

Jeg maa gaa tilbage til nybyggerlivet og sige lidt mere om faders første hjem. Da vi flyttede ind var der bare et rum 14X16 fod indvendig og kort tid derefter kom mit søffendebarn Anders Knudson Lunde og blev med sin familie, kone og 3 børn, boende sammen med os, i dette rum til næste vaar 1851. Da havde han sat sig op et hus og flyttede did, men saa fort som nogen flyttede ud, saa kom andre slegtninger ind, saa at huset var altid fuldt.

Jeg burde her give lidt om dem som kom til os i 1852 af dem som reddede sig, da dampbaaden Atlantic gik under paa Lake Erie. Min onkel Nislas Dolven med kone og to børn forgif, men to af hans sønner blev frelste og kom til os først og blev der en tid. Amund O. Gidsmo, skolelærer fra Norge, med kone og to børn kom ogsaa til os, og blev der vinteren over. Ole Torsrud gjorde ogsaa sit hjem hos os en tid, indtil han blev istand til at tage ud og se efter arbejde. Beretning om

deres redning vilde her blive for lang, da jeg har allerede for meget, og saa maa det undgaaes her.

Vor første hvedeavling, 1857, maatte trampes ud med okser ved at lægge bandene paa frosnen mark og drive offerne rundt, og saa skafe halmen og trampe igjen, og skafe, saalænge til hveden kom ud. Var det koldt nok saa gik det bra. Det var langt til møllen, Moscow var den nærmeste, 30 mil, men veien var meget længere af mangel paa broer over jmaa elve som ikke kunde vades; og der maatte der ventes til mølletretten kom, undertiden etpar dage. Naar vi gik til møllen saa tog vi høi og korn til offerne og mad til os selv, og holdt hus i møllen til vor tid kom. Mølleren tog en ottendedel af det han malede, og hver fik mel af sin egen hvede og korn hjem.

Andrew Levardson Lien,

River Falls, Wis.

Fra Manfred, N. Dakota.

Af L. O. R.

Man venter vel i Samband et referat om „Lokal Baldrislag St. Hansdag 1912.“ Det blev bare en demonstration for „nogen“ siges det, og da faar dette bli bare noget prat om et og andet. Vi hadde planlagt et storartet gjestebø, leiet et telt, stort nok for dakkede borde og jiddepladje for en 4 til 5 hundrede personer. Men saa fandt vi ud, at alle kokkepigerne var engageret paa livstid og at oppvarningspigerne var røvet baa- de af Trondhjemmere og andre skikkelige folk. Nu siden St. Hans har vi farer „begyndt at praktisere over igjen,“ det vil sige, kofe over igjen, saa næste gang skal der ikke bli et sul- lag, har vi tænkt. Folk maatte vi saa fat paa, og saa avterte vi: Old Settler's Picnic. Men for det fik jeg sli „Juling,“ at jeg blev skaf paa den eine sia. Saa skulde vi ha ind nogen

penger, og saa folgte vi sine bløde, lyserøde silkesløifer hvorpaa der stod: Baldrislag i Manfred, N. D., Monday, June 24, 1912.

Nu maatte jeg sige noget til folket paa engelsk, og saa ja jeg: I'm glad that this 25 cents „joke“ did stick on you, ja e maata. Dagen efter fik jeg saamegen juling paa andre sia, saa jeg blev bein igjen, af dem, som ikke godvilligt vilde være Baldriser, og af dem som syntes at Baldriserne i jærde- lesked og norfkerne i almindelighed fik fornegen ros.

Men det er ikke saa greit, ser du, naar man sitter med tom mave. Var jeg fjerring og hadde en grinbitar til mand, saa vilde jeg undersøge om maven til „trumpen“ min var tom, jeg, det vilde jeg. Næste gang vi har Old Settler's Picnic under Baldrislagets auspicer, skal vi ha en hundreaar gammel fjøreokse steft hel og holden. Saa skal Baldrisadn og Gal- lingadn saa prøve knivadu sine. Og dei som meiner dei ha faat nye tønner ska saa prøve lite, dei mæ.

Saa kommer yankee avisen og kritiserer Old Settler's Picnic baa- de her og i Sykeston, fordi nogen af „kandidaterne“ faar anledning til at snakke — politisk. Som om avisen bare var den eneste plads politics should be thresshed out in! Her var det ikke mer end to af ni talere, som nævnte noget som kunde kaldes politisk, Senator Henry Besjefson og Dommer Mons Wartner fra Garven, og det skal de ha tak for.

Pastor Torgeir Høverstad talte først lidt paa engelsk; men saa la han ivæg stavlaust paa Baldrismaalet. Men daa trur e nok mange va harm paa je sjøl fordi dei inkji forståe det. Og du som bare vil være yankee maa vel føle dig fattig bare med et sprok. Høre en saadan veltalende mand som Høverstad og det i Baldrismaalet er mer end fest; og naar han deklamerte digtet om heime, paa stølen o heim igjen, om fu og greit, roulette budeier, og alt det gode dei laga — saa syntes vi at smake

baade hsttil og drable og rumme graut, og drømde os ind i den herlige fjeldnatur: men stakkara! Det er saa mange som ikke bryder sig om sngt. O ja, „dei græet itji guld so inkji guld ha jet.“ Naar nu Høverstad kommer rundt til dig og du te eksempel har et gammelt felleorgel, som du tror ikke er noget tes, saa lad ham spille og syng for dig, og der vil kanske findes en gjenklang der inderst inde hos dig, saa du vil stemmes velvillig mod en saadan tidsmæssig sag som hospitalsagen for tæringsfyge, som han arbejder for.

Desuden ble taler holdt af Pastor O. N. Jonkalsrud fra Brooklyn, N. Y., Dommer Lee Combs fra Valley City, Dommer Fred Jonsonius fra Jessenden, Better-Farmingmanden J. W. Koppe fra Jessenden, og Mr. S. G. Dngstad fra Manfred. Imidlertid blev der spillet stykker af Manfred Musikforps.

Det kan nok hende, at nogen syntes det blev lidt formeget om norsk og norsk paa amerikansk grund; men jeg tror nok man har nogen ret til at gjøre det ogsaa, selv om man gaar saa langt som at stille op Mansen — Amundsen mod Cook — Peary. Talere og digtere af vor tid taler meget om det gode, som er godt gjort og ment vel. Underledes var det i gamle dage, naar folk brugte at frygte af at være flinke til at danse og drikke, bande og ssaast.

Det kan hende at det store Valdrislag er fint paa os for di vi har et saadant lidet lokallag her i Manfred.*) Men det skal I ikke være. Alle burde saa anledning til at overvære disse bygdestevner; men da disse holdes for langt borte fra a l l e, saa faar man ha de smaa lokallag og herme efter de store saa godt man kan.

*) Det tør vi forsikre ikke er tilfældet, og vi begriber ikke hvorfra nogen kan ha funnet hente en saadan formodning. Red.

Efter alt dette stræb, som varte til kl. halv syv om eftermiddagen, tog vi hvile til kl. otte for at titte ned i nistefræppen bare, men som vi skulde jamles igjen fandt vi ud at vi holdt til paa amerikansk grund. Massen af folket var rejst hjem og den norske del af programmet maatte indstilles. Værst var det med den paatænte St. Hans varme og hjærtønde.

Jeg skulde ogsaa like at Samband vilde trykke, i forbindelse med dette en hilsen fra Hallingerne indsendt ved L. L. Quarve i Jessenden, som hadde tænkt at oplæse det selv ved denne fest. Men da der ingen anledning gaves, tager jeg mig den frihed at saa det med her, saa det paa den maade kan komme til rette vedkommende. Saa maa man ogsaa førend man læser det, huske godt paa hvad jeg sa i referatet fra Hallingmødet i Leeds Sde Mars, saa man ikke giver mig æren for at have først sagt, at Valdrislaget er ligesom mor, og de andre lag ligesom sønner.

Saa, her er hilsenen:

Til Valdrislaget i Manfred, N. D.

Ærede formand og lag!

Det lille underlag eller medlemslag paa 300 Hallinger, af Hallinglaget, forsamlet i Men, Minn., takker herved saa meget formanden og Valdrislaget for deres venlige hilsninger og lykønskninger, som er frembaaret til vore lokale Hallingstevner saavel i Leeds som i Men.

Naar I nu atter møde til stevne igjen vil vi saa lov at sige eder tak for sidit og susse eder ogsaa held, lykke og fremgang i eders store arbejde for at saa fædreearven bevaret hos indflytterfolket.

Mr. Tosten Noble, eders lokallags formand, har sagt til os Hallinger at vi er eders anden søn. Talerne, sa han, var den første fødte. Hallingerne staar altsaa efter Talerne nærmest til første fødsels- eller odelseretten. Men virkefeltet for

fædrenerven er stort og vidt nok for alle eders bygdelagsbørn, hvoraf I nu har to tylster og en halv. At Baldrislaget har kunnet opfostrer alle disse dygtige og dydige bygdelagsbørn er det bedste bevis paa Baldrislagets levedygtighed.

Men som næstældste søn vil Hallinglaget faa lov at hjælpe far sin og lige ham „tak for alt ifra vi var smaa.“ Og vi haaber at i Hallinglaget skal Baldrislaget snart finde en saapas halvvoxfen søn, der med ligesaa stor iver og interesse som far sjøl, vil arbeide for alt det bedste, vi norske denne side haaber, har faaet i buggegave fra mor Norge, men som ofte man finder frem, „leites op“ og loffes ud igjen neddystet som det var under nybyggets travle og haarde fav og stræv. Lykke og held da med Baldrislaget.

Paa lokallag i Men af Hallinglagets vegne,

Timan L. Lvarve, sekretær.

Saldor E. Boen,

som døde den 20de Juli i sit hjem i Town of Murdal, Otter Tail County, Minn., var en af Baldris Sambands stiftere, eller medlem af den 7-mandskomite, som fik istand lagets grundlov og udgjorde dets første bestyrelse. Han var født i Reinli, Baldris, 1ste Januar 1850, og kom til Amerika 18 aar gammel. Han har indtaget en fremragende plads baade i sit County og i staten. En termin var han kongresmand fra Minnesota, og i lang tid har han været bladudgiver og redaktør. Hans helbred har i de senere aar været meget daarlig.

Rumedølsvisje.

Af D. D. E.

Mel: Dei vil altid flaga aa fjyta.

Har du hørt om den dal udi vesten
I Minnesotas forjattede land
Hvor Rumedals Vikingeslægten
Var de første som toge sig land?

Ja dalen er yndig at skue
Svadenten i morgensols brand
Eller ogsaa naar kveldsolens lue
Forgylder dens bugtede rand.

Elven slynger sig smukt gjennem dalen
Som et lysende sølvfarvet baand
Om vinteren den ligger i dalen,
Men om somren er liv paa hver haand.

To broer over floden her ligger,
Til trafik og moro iblandt;
Jeg husker ei feil om jeg siger:
Rumedølerne ved bassetag dem vandt.

Ifra byer og præriens vinde
Med hest og med Automobil,
Kommer folk for adspredels' at finde
Hvor naturen er et eneste smil!

Ned i dybet er fiskenes skarer
Som med underlig dragende magt
Indbyder de modige karer
Til at udforske fiskeovens agt.

Dg træernes rad franjer bredden
 Dg frostene kvække omkap
 Dg skyggerne længtes mod kvelden, —
 Maanens sølvglans paa vandet blir lagt.

* * *

Imod vinterens stormende vinde
 Har dalen beskyttende „bluffs“
 Dg for rigtig at lukke den inde,
 Er den lukket i vest og i øst.

Men her „Nye Numedal“ ligger
 Er dalen udviddet og bred
 Dg smilende farne og vidder
 Møder øiet med landlige fred.

Til en afveksling bjergknauser stande
 Bevoftet med Cederens frans;
 Mens bækkens rislende vande
 Dg imaa skogholt indbyder til stans.

Saa tænkte vel ogsaa de første
 Pionerer som hertil ankom
 Naar de hungrige, trætte og tørste
 Paa dette hjemlige sted saa sig om.

Her var alt de var vant til fra Norden,
 Her var brænde og græsning og vand,
 Bildt i skogen og rigdom i jorden;
 Her slaar vi os ned just paa stand!

Dg saa toge de fat med god vilje
 For at opbygge her sine hjem.
 Dg var det end tungt med det „lille“
 Det har dog gaat stadigen frem.

Ku er velstand tilsyne i dalen,
 Store „Barns,“ Levehuse i stil;
 Lidt luksus er ogsaa paa talen,
 Som Piano og Automobil!

Med flyvemaskinen man venter
 Til med tiden den blir mere tryk,
 Sætter heller lidt „pæng“ ud paa renter
 Om „boka“ sku bli dem for dyk.

Dog er folket som bor her og bygger
 Det bedste naar „alt kjæm te alt,“
 Der er munterhed, velstand og bygge
 Hos de fleste, er det mig fortalt.

For sit sprog og sin tro at bevare
 Har de menighed, skole og prest;
 Dpdals Kirke er reist af den skare,
 Som i Dpdal i Norge var gjæst.

Af Ungdommens dyder vi nævne
 At de sangens gave har faat.
 Paa mangt et Numedalsstebne,
 Som ved fester, synger de godt.

Endaa kan du væl høyre paa maale
 Nat dei kom ifraa Romedal, daa;
 Endaa æ dæ væl nofo taa staale
 Att i jenan paa store o jmaa.

Endaa æ dæ væl jamgoe kara
 Vaade i jerning som offo i or!"
 Endaa afte dei alt som æ arva
 Fraa dæ lande der heime i „Nor!"

Dijør finn du i Rommedalslagje
 Næsten alle som leva i dalen,
 O dei æ 'fje taa dæ rovedragje,
 Som æ mæ, men læt andre betal'n!

Dg nu tror jeg at alle maa jande
 At en gjævere bygd er ei jet,
 End den ved Minnesotarivers strande,
 Hvor Numedølerne er komne til sin ret!

Viste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Valdris Samband, A. N. Beblen, 3109 Dakland Ave., Minneap-
 olis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Teleslaget, A. N. Trovaten, Fargo N. Dak.; S. B. Salverson,
 Fargo, N. Dak.

Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sberping, Fergus Falls, Minn.;
 Prof. J. P. Hertzgaard, Kindred, N. Dak.

Numedølslaget, S. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Enes-
 tvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.;
 Ivar Olfstad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.

Tromørlaget, konsul S. Bendek, Grand Forks, N. Dak.; Prof.
 J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget Rev. J. N. Johansen, Spicer, Minn.; Julius
 Bauman, Carlton, Minn.

Sognalaget, Rev. J. N. Urnes, Osage, Iowa; Prof. S. P. Nou-
 nei, 1407 W. 5 St., Sioux City, Iowa.

Selslaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. S. Uglem, Prince-
 ton, Minn.

Røsslaget, Rev. A. Ziftedal, Northfield, Minn.; L. L. Torgerson,
 Miesler, Minn.

Sertesdalslaget, Bj. Bjørnaraa, Starbuck, Minn.; G. Grundesen,
 Twin Valley, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. N. An-
 derson, La Crosse, Wis.

Landingslaget, S. A. M. Steen, Northfield, Wis.; C. S. Beek,
 Lake Preston, S. Dak.

Joiningslaget, John C. Gran, Spring Grove, Minn.; M. P.
 Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høi-
 berg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, Dr. S. Hjelde, Abercrombie, N. Dak.; Rev. T.
 Nørstad, Dwight, N. Dak.

Mjøsenlaget, Th. Gundersen, Beloit, Iowa; O. M. Onsum,
 Highwood, Ill.

Hadelangslaget, T. N. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson,
 Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Zimo, Grand Forks, N. Dak.; C. M.
 Berg, McIntosh, Minn.

Sigdalslaget, G. T. Brattelsen, Rothsay, Minn.; G. T. Sagen,
 Crookston, Minn.

Wisconsin Teleslag, Rev. S. E. Herberg, Blair, Wis.; John Jels-
 land. (Medling af Teleslaget.)

Jowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Jowa; T. G. Tweed, Lake Mills, Jowa. (Afdeling af Telelaget.)
 Linsjølslaget, Halvor Degaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenfon Oldham, S. Dak.
 Lars Stenfon, Oldham, S. Dak.
 Sundals-Øfendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; O. J. Gravem, Towner, N. Dak.
 Gardangerlaget, S. E. Iweit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Dak.
 Stabangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Jewell, Jowa; Berthel L. Vellefson, Jewell, Jowa.
 Søndhordlandslaget, Rev. L. O. Thorson, Eagle Grove, Jowa; Oscar Ostrem, Jewell, Jowa.
 Vinger, Odalen og Eidsfogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazey, N. Dak.; Christian Chr. Lund, Keenah, Wis.
 Hordalag (Horder og Bergenjere), N. S. Hoffstad, Augsburg Sem., Minneapolis, Minn.; Roy Eide, 2414 4th St. N., Minneapolis, Minn.
 Minneapolis Telelag, Hans Erickson; T. O. Dahl (Afdeling af Telelaget.)
 Søndfjordlaget, Rev. J. Medal, Hendrum, Minn.; Prof. J. L. Nordahl, Minneapolis, Minn.

* * *

Tilflytte bygdelagsstevner:

Søndhordlandslaget i Roland, Jowa, 22de og 23de August.
 Stabangerlaget i Forest City, Jowa 28de og 29de August.
 Totningslaget i Minneapolis 5te September.
 Valdris Samband i Minneapolis, 7de og 8de September.
 Guldbrandsdalslaget i Minneapolis 7de og 8de September.
 Gardangerlaget i Ellsworth, Jowa, foreløbig sat til 11te og 12te September.

* * *

Valdrisstevnet afholdes i Ark Auditorium, 31st St. & 1st Ave. So., Minneapolis den 7de September og i Como Park, St. Paul, den 8de. Der blir forretningsmøde eftermiddag den 7de. Der efter banket om aftenen. Den 8de friluftsfest med picnic. Blandt talerne blir Bibliotekar ved Chicago Univerfitet J. C. W. Hanson, som vil tale Valdris, og Kongresmand fra N. Dak. Hon. S. T. Helgeson som vil tale paa engelsk. Dette blir Valdrisernes fjortende aarlige stevne, og det ventes at meget vigtige sager blir behandlet paa forretningsmødet. Vi bør faa et talrigt møde.

A. A. Veblen, formand.

DEN KATOLSKKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.

Norwegian-American.

Et norsk-amerikansk nyhetsblad i det engelske sprog, tilegnet den opvoksende slegt.

Bladet indeholder nyheter af særinteresse for de norske i Amerika. Dets opgave er at vedligeholde blandt Norges udvandrede sønner og døtre og deres børn en interesse for det store og gode i deres forfædres kultur.

Statistiske undersøkelser i Minneapolis viser at de skandinaviske folk taper sig bort i det amerikanske folk hurtigere end nogen anden indvandrede nation.

Medens denne folkeblandning gaar for sig, skal vi tillade al interesse for fædrelandet at uddø? Eller skal vi, som normannerne i Frankrige, sætte vort stempel paa dette lands historie?

Senator Swanson, av Virginia, som er af svensk afstamning, har endnu en varm forkjærlighet for det svenske folk, endskjønt hans forældre kom til dette land for omtrent 300 aar tilbage.

Skal vore børns hjerter slaa varmt for vort gamle fædreland i de kommende tider, saa maa vi ikke lade deres interesse uddø med deres kjendskap til det norske sprog. Ved at vedligeholde vore børns interesse i det norske folk kan vi ogsaa haape at vedligeholde deres kjendskap til det norske sprog.

Det er ad denne vei at "Norwegian-American" arbeider. Der er en mængde unge folk som nu læser bladet med største interesse. Dine børn vil gjøre det samme. Prøv og se! Skriv efter frit prøvenummer.

Dept. C.

Mohn Printing Co., Northfield, Minn.

Valdris Samband.

Embedsmænd og styre:

A. A. VEULEN, President, 614 Oak St., Minneapolis, Minn.

BENDIX HOLDAHL, Vice President, Roseau, Minn.

A. M. SUNDHEIM, Secretary, 3205 Park Avenue,

Minneapolis, Minn.

O. A. HAIN, Minneapolis, Minn.

HARALD THORSON, Elbow Lake, Minn.

OLE ROOD, Minneapolis, Minn.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

719 Hennepin Ave. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Hvem er Hvem?

Haandbog over Samtidige Norske Mænd og Kvinder.

Tar sigte paa at være en let haandbog over kjente Norske Samtidige Mænd og Kvinder. 261 sider, pent og godt bind. Sendes portofrit hvorsomhelst for.....\$1.45

Aschehousgs Lomme Atlas over Norge.

Karter, beskrivelser og idetheletaget en noksaa fuldstændig atlas. Af interesse for alle som er interesserede i Norge og ikke har en saadan. Indbunden, portofrit til hvilken som helst adresse.....\$1.00

SEND ORDRE TIL

The Free Church Book Concern

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Stort Assortement i Malerverar

Pratt & Lambert's .....Fernisser
Lowe Brothers' .....Maling
Adams' .....Koster
Malerers .....Udstyr

EN GROS OG DETAIL.

Twin City Paint Company

111-113 So. Sixth St. = Minneapolis.